

ПРОФЕСІЙНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ

У статті розкрито потенційні можливості вчителів іноземних мов засобами методичної роботи, до яких віднесено альтернативні методики навчання школярів (методики навчання «За станціями», проведення аудіювання із залученням автентичних матеріалів, «Інтерактивна книга»). Зазначено, що завдяки цим методикам підвищується інтерес школярів до вивчення й спілкування іноземними мовами, розширюються професійні компетентності вчителів іноземних мов. Конкретизовано професійні компетентності вчителів іноземних мов, як: здатність створювати ситуацію вибору школярами «станції»; вміння підбирати практично орієнтовані завдання для учнів різного віку, здатність виявляти креативність під час підбирання автентичних матеріалів; уміння співставляти зміст автентичних матеріалів із потребами й віковими особливостями учнів та їх мовним досвідом у рідній та іноземній мовах; схильність до емоційного сприйняття й передачі ситуації, персонажів і обставин, які використовують в процесі навчання школярів; здатність відслідковувати зростання учня протягом деякого часу; знання про рефлексію та способи її формування в школярів на прикладі інтерактивної книги.

Ключові слова: професійна самореалізація особистості, компетентність учителя, іншомовне освітнє середовище, методики навчання школярів, педагогічний вплив на особистість учня.

Твердохліб А. В. Профессиональная самореализация учителей иностранных языков в процессе использования альтернативных методик обучения школьников. В статье раскрыты потенциальные возможности учителей иностранных языков средствами методической работы, к которым отнесены альтернативные методики обучения школьников (методики обучения «По станциям», проведение аудирования с привлечением автентичных материалов, «Интерактивная книга»). Отмечено, что благодаря этим методикам повышается интерес школьников к изучению и общению на иностранных языках, расширяются профессиональные компетентности учителей иностранных языков. Конкретизированы профессиональные компетентности учителей иностранных языков, такие как: способность создавать ситуацию выбора школьниками «станции»; умение подбирать практически ориентированные задания для учащихся разного возраста, способность проявлять креативность во время подбора

аутентичных материалов; умение сопоставлять содержание аутентичных материалов с потребностями и возрастными особенностями учащихся и их языковым опытом в родном и иностранном языках; склонность к эмоциональному восприятию и передаче ситуации, персонажей и обстоятельств, которые используются в процессе обучения школьников; способность отслеживать рост ученика в течение некоторого времени; знания о рефлексии и способах ее формирования у школьников на примере интерактивной книги.

Ключевые слова: профессиональная самореализация личности, компетентность учителя, иноязычная образовательная среда, методики обучения школьников, педагогическое воздействие на личность ученика.

Tverdokhlib G. V. Professional self-realization of teachers of foreign languages in the process of using alternative methods of teaching students. The article focuses on the fact that, in order to provide foreign language communication in the educational environment, foreign languages teachers must constantly disclose their own resource capabilities, improve their foreign language potential, involve domestic and foreign colleagues in cooperation and partnership, and persuade schoolchildren and their parents that multilingualism is a functional link between dialogue of cultures and civilization of the modern world, a means of transmitting and perceiving new educational information. The author reveals the essence of professional self-realization of teachers of foreign languages as a process of activization and disclosure of their own foreign language potential, self-improvement and self-development by means of foreign language communication, initiation of international cooperation and partnership relations among participants in the educational process, positive influence on motivation and interest of students in foreign languages, foreign language culture. Potential possibilities of teachers of foreign languages are revealed by means of methodological work, which include alternative methods of teaching students as an opportunity to choose more effective ways of transferring and perceiving study information in foreign languages. It is noted that due to the methods of studying "On Stations", conducting listening tasks with the use of authentic materials, "Interactive Book", students' interest in studying and communicating in foreign languages increases, and the professional competences of foreign languages teachers are expanded. It is revealed that in the process of professional self-realization of teachers, their competences develop, which can be considered as the result of successful pedagogical activity. The professional competence of foreign language teachers is specified a ability to create a situation for students to choose a "station"; knowledge and ability to identify the individual peculiarities of pupils and to cooperate with them, ability to select practically oriented tasks for students of all ages, ability to identify creativity when selecting authentic materials; ability to match the content of authentic materials with the needs and age characteristics of students and their language experience in native and foreign languages; a tendency to emotional perception and transfer of the situation,

characters and circumstances that are used in the process of teaching students; ability to track student's growth for a period of time; knowledge of reflection and how it is formed at schoolchildren on an example of an interactive book.

Key words: *professional self-realization of personality, teacher's competence, foreign-language educational environment, methods of teaching students, pedagogical influence on the student's personality.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах інтеграції України до європейського та світового простору, пропагування ідей міжнародного співробітництва, створення іншомовного освітнього середовища, до особистості вчителя іноземних мов висуваються беззаперечні вимоги. На думку дослідника С. Яблокова, учитель іноземних мов має відповідати високим показникам загальнокультурної компетентності, вмінню активно застосовувати інноваційні технології культурологічного спрямування, володіння засобами міжособистісного та міжкультурного спілкування, соціальної відповідальності, прагнення до духовного саморозвитку, творчої самореалізації [2, с. 67]. З метою забезпечення іншомовного спілкування в освітньому середовищі вчителі іноземних мов мають постійно розкривати власні ресурсні можливості, вдосконалювати іншомовний потенціал, залучати вітчизняних і зарубіжних колег до співпраці й партнерства, переконувати школярів та їхніх батьків у тому, що багатомовність (мультилінгвізм) є функціональною ланкою діалогу культур і цивілізації сучасного світу, засобом передачі й сприйняття нової навчальної інформації.

Професійна самореалізація вчителів іноземних мов має розглядатися в форматі «Нової української школи», яка складається з восьми базових компонентів, серед яких: новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, де провідною компетентністю суб'єктів освітнього процесу є вміння вчитися впродовж життя. У зв'язку з цим виникла нова парадигма освіти: учень – предметно-інформаційне середовище (в тому числі нові інформаційні технології) – учитель. Для досягнення цієї мети сам учитель, перш за все, повинен оволодіти новою компетентністю, яка полягає не в

навчанні предмета (передачі готових знань), а в розвиткові учня засобами свого предмета. Для вчителів іноземних мов є дуже важливим навчити учнів не тільки усвідомлювати, а й засвоювати знання через активну пізнавальну діяльність, формуючи в них уміння вчитися протягом життя.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблема професійної самореалізації особистості започаткована в працях вітчизняних і зарубіжних учених (С. Архипова, Л. Барановська, І. Ісаєв, Р. Ішмухаметов, Л. Коростильова, С. Кіриченко, Т. Куценко, В. Мясенко, В. Маралов, Л. Рибалко, М. Ситнікова). На основі аналізу наукових праць зазначимо, що недостатньо розкритою є сутність професійної самореалізації вчителів іноземних мов, яку ми розуміємо як процес активізації й розкриття власного іншомовного потенціалу, самовдосконалювання й саморозвиток засобами іншомовного комунікативного спілкування, ініціювання міжнародного співробітництва й партнерських стосунків серед учасників освітнього процесу, здійснення позитивного впливу на мотивацію й інтерес школярів до іноземних мов, іншомовної культури.

Зарубіжні вчені (М. Вендт, Б. Еггерт, О. Есперсен, І. Мейдингер, Роберт Ладо, Г. Оллендорф, П. Пассі, Г. Суїт, В. Фістор, Чарльз Фриз, Ш. Швейцер) до традиційних методик навчання іноземним мовам відносять безпосередній/прямий метод (учитель відіграє роль керівника і наставника, завдання якого полягає у впровадженні школяра в світ нової мови), граматично-перекладний метод (учитель ознайомлює учнів з граматичною системою мови та лексикою іноземних мов для вільного читання ними літературних текстів), аудіо-лінгвальний метод (учитель розвиває мовні навички школярів за схемою: аудіювання-говоріння-читання-письмо), когнітивний метод (учитель доповнює дидактичний процес ситуаційними вправами, які розвивають креативність і комунікативність школярів) [3; 7-9].

До інноваційних технологій навчання іноземним мовам вітчизняні вчені Ю. Талалай, С. Яблоков [1; 2] відносять: ігрові, діалогічні, метод проектів,

комп'ютерну та телекомунікаційну технології, медіатехнології, метод синектики, метод морфологічної скриньки, дискусійну піраміду, диспут, роботу в парах або мікрогрупах.

Існують також альтернативні методи навчання суб'єктів освітнього процесу як можливість вибору більш ефективних способів передачі й сприйняття навчальної інформації іноземними мовами, до яких відносять: метод повної фізичної реакції (Total Physical Response), сугестивний метод, драматико-педагогічний метод, мовчазний метод, груповий метод, комп'ютерне вивчення мови (Дж. Ашер, Ф. Марті, Г Лозанов) [4-6; 10].

Виділенні невирішених раніше частин загальної проблеми. У зазначених вище наукових працях недостатньо повно розкриті потенційні можливості вчителів іноземних мов засобами методичної роботи, до яких віднесено альтернативні методики навчання школярів. Не уточнено, які професійні компетентності вчителів іноземних мов розвиваються завдяки використанню ними методик навчання «За станціями», проведення аудіювання із залученням автентичних матеріалів, «Інтерактивна книга» в процесі вивчення іноземних мов школярами та не розкрита їх значимість для педагогічної діяльності.

Мета статті. Розкрити потенційні можливості вчителів іноземних мов засобами методичної роботи. Показати доцільність використання альтернативних методів навчання школярів під час викладання іноземних мов. Розширити уяву про професійні компетентності вчителів іноземних мов.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна концепція навчання іноземній мові вимагає комунікативної спрямованості й залучення учнів до культурних цінностей народу: уміння спілкуватись з носіями мови, тобто мовою, яка вивчається, читати те, що написано, розуміти на слух те, що говориться в звичному темпі, говорити і писати так, щоб розуміли носії мови. Тому одним із найважливіших завдань учителя іноземних мов є створення реальних і уявних ситуацій спілкування на уроках з іноземних мов із

використанням різних як традиційних, так й інноваційних, альтернативних методик навчання школярів.

Так, використання вчителем альтернативних методик навчання школярів збагачує й урізноманітнює викладання іноземних мов, стимулює творчий розвиток суб'єктів освітнього процесу, орієнтує їх на самоосвіту й постійне самовдосконалення, формує креативність як особистісну рису. Водночас, використання таких методик у освітньому процесі вимагає від учителя додаткових зусиль, розкриття творчих здібностей у педагогічній діяльності, постійне оновлення банку методичних прийомів, методів, форм роботи зі школярами.

До альтернативних методів навчання школярів належить *методика навчання «за станціями»*, під час реалізації якої вчитель виступає організатором і координатором навчальної діяльності, є своєрідним «транслятором» мовної діяльності, влаштовує міжкультурну взаємодію учнів із носіями мови, формує у них готовність і здатність брати активну участь у цій взаємодії. Така методика відповідає головним принципам особистісно зорієнтованого навчання, є одним із перспективних напрямів у роботі сучасної школи, дозволяє учням стати активним учасником навчального процесу, де вони вчаться формувати свій світогляд, досягаючи накопичений людством досвід за допомогою традиційних джерел інформації та нових технологій. Задум уроку «за станціями» полягає у створенні максимального впливу навчального процесу на розвиток індивідуальності школярів. Організація навчальної діяльності сприяє не тільки підвищенню мотивації учнів, але й створенню атмосфери співпраці, взаємодовіри між учителем і учнем. У вихованців знижується тривожність під час уроку, підвищується рівень досягнень.

У межах міжкультурної комунікації це концептуально нова організація освітнього процесу, основними принципами якої є високий ступінь мотивації та орієнтація на активну практичну діяльність самого учня, самостійність і

співпраця в команді, вироблення стратегії рішення поставленого завдання. Методика навчання «за станціями» дозволяє вчителю активізувати можливості кожного учня, створювати психолого-педагогічний простір, який допомагає покращити успішність школярів, побудувати траєкторію розвитку навіть для не зовсім активного учня, допомагати школярам із послабленим здоров'ям адаптуватися в іншомовному освітньому середовищі. Основними принципами навчання «за станціями» є використання суб'єктивного досвіду школяра, надання йому свободи вибору для виконання завдання, накопичення знань, умінь, навичок як важливого засобу реалізації учнівської творчості.

Така методика робить процес навчання більш диференційованим, оскільки при цьому кожен учень працює за своїм індивідуальним планом та у своєму індивідуальному темпі. Учитель ділить навчальний матеріал на частини й готує до нього різноманітні завдання, які розміщує у класі на так званій «станції». Це певне місце (окремий стіл чи парта), на якому встановлена табличка з номером і назвою «станції». Учні переміщуються від «станції» до «станції» в групах чи окремо, виконуючи завдання. Учень сам вирішує, на яку станцію він відправиться спочатку, а на яку, можливо, лише наступного уроку. Більш ефективно можна вирішувати цілу низку дидактичних завдань на «станції», якщо є можливість використовувати ресурси мережі Internet. Інтегруючи Internet у навчання «за станціями», учитель формує в учнів стійку мотивацію до іншомовної діяльності на основі використання «живих» матеріалів, автентичних текстів, мовного етикету, особливостей мовної поведінки, культури, традицій мови, що вивчається.

Таким чином, у результаті впровадження методики навчання «за станціями» у школярів зростає рівень мотивації до навчання й ступень активності; покращується якість знань і вмінь з іноземних мов; знижується рівень тривожності; виявляється інтерес до науково-дослідницької та пошуково-творчої діяльності. У такий спосіб учителі розширюють власні професійні компетентності, як: здатність створювати ситуацію вибору

школярами «станції», знання й уміння виявляти індивідуальні особливості школярів і співпрацювати з ними, вміння підбирати практично орієнтовані завдання для учнів різного віку, школярам з обмеженими можливостями.

Методика проведення аудіювання із залученням автентичних матеріалів – це одна з успішних спроб наближення навчального процесу до реального життя, так зване культуроспрямоване оволодіння іноземними мовами, яке впроваджується шляхом використання автентичного матеріалу. Автентичні матеріали – це матеріали, взяті з оригінальних джерел, які характеризуються природністю лексичного наповнення та граматичних форм, ситуативною адекватністю використовуваних мовних засобів, ілюструють випадки автентичного слововживання, і які, хоча і не призначені спеціально для навчальних цілей, але можуть бути використані при навчанні школярів іноземним мовам.

Методика проведення аудіювання із залученням автентичних матеріалів передбачає такі етапи, як-от:

- попередній етап: учитель повідомляє мету завдання, задає орієнтовні запитання учням з метою їх підготовки до прослуховування, перегляду чи опрацювання певного матеріалу та подає учням активну лексику до пропонованої теми;

- етап власне прослуховування, перегляду чи опрацювання друкованої інформації. Як правило, цей етап займає найбільше часу, адже учні повинні прослухати, переглянути чи перечитати певний фрагмент інформації двічі з метою якісного її розуміння;

- підсумковий етап: педагог забезпечує учнів спеціально розробленими завданнями з запропонованих видів діяльності і виділяє час на їх виконання, а також перевіряє результати, залучаючи учнів усієї групи; конфліктні ситуації вирішуються колективно, враховуючи обґрунтування своєї позиції.

Передтекстова антиципація на сприйняття аудіотексту полягає в пошуку відповідей на передтекстові запитання, підбір чи вибір заголовку до тексту,

визначенні правильності стверджень та формуванні основної ідеї автентичного аудіотексту. На цьому етапі доцільним є використання вправ, спрямованих на полегшення сприймання автентичного мовленнєвого потоку, наприклад, вправи для зняття лінгвістичних труднощів, для розвитку аудитивної пам'яті, логічного мислення, здогадки та передбачення змісту тексту. Пропонуються такі види роботи на цьому етапі, як-от: перегляд запропонованого списку перед прослуховуванням; прочитання тексту перед прослуховуванням; відповіді на запитання до тексту; підписування малюнка; передбачення; неформальна дискусія у класі після звертання вчителя.

Процес слухання і виконання завдання (while-listening stage) передбачає наступні види роботи: позначення/відмічання предметів на малюнках; розповідь у малюнках; створення малюнків; виконання дій; створення моделей/розташування предметів за схемою; використання списків; завдання множинного вибору; завершення тексту; знаходження помилок; пошук певних речей або інформації.

Етап післятекстової роботи включає мовленнєву практику на основі змісту тексту і продукування висловлювань, які виходять за межі змісту тексту. Мовленнєва практика охоплює завдання на ідентифікацію, осмислення та реорганізацію змісту тексту. На цьому етапі можна виконати наступні види роботи: сприйняття проблеми та розроблення шляхів її вирішення; переклад; рольова гра; письмова робота; використання інформації з тексту для виконання завдань; складане («пазлове») прослуховування.

Існує чимало причин, чому на заняттях з іноземних мов доцільно використовувати пісні та фільми. Це робить заняття живими та сучасними, навіть якщо до перегляду представлений класичний фільм; допомагає більш глибоко зануритись у всі аспекти життя мови та культури англomовних країн; полегшує досягнення мовного контакту при спілкуванні в різних ситуаціях і нарешті – приносить задоволення і подобається учням.

Одним із ефективних способів навчання міжкультурній комунікації є використання на заняттях автентичних відеофільмів. Фільм підбирається таким чином, щоб його зміст викликав інтерес і міг стимулювати мовну активність. Крім того, сценарій фільму може слугувати основою для створення на заняттях ситуацій, що імітують реальне мовне спілкування. Сюжет фільму повинен мати закінчений характер, обсяг – не більше 15 хвилин. Підбираються такі сюжети, які можуть бути переказані учнями.

Ще одним автентичним документом широкого використання на заняттях є друковані матеріали, які дозволяють учням побачити палітру особливостей мови та мовлення за певних обставин (висловлювання, манера висловлюватися, структура того чи іншого типу їх написання), а також ситуаційні параметри (Хто говорить? До кого? Навіщо? Коли?). Головним завданням даних текстів є спонукати учнів реагувати. Слід зазначити, що один і той же документ може бути використаним на різних рівнях, зважаючи на можливості кожного учня.

Для тих, хто вивчає англійську мову, як і будь-яку іншу іноземну мову, практично все в мові, що вивчається, є новим, особливо на першому етапі, і на те, щоб все зрозуміти, проаналізувати, запам'ятати йде дуже багато сил. Тому дуже важливо, щоб людина, яка вивчає мову, отримувала задоволення від занять, і заряджалася бажанням займатися далі. А як цього добитися? Існує багато способів підвищення мотивації у вивченні мови, і один з них – це англійські пісні, вірші і «чанти». Насамперед, потрібно дати визначення слову chant. Якщо ми відкриємо словник видавництва Longman, то знайдемо таке визначення цього слова – words or phrases that are repeated again and again by a group of people. «Чант» являє собою багаторазово повторюваний, (римований, що дозволяє учневі швидко його запам'ятати) елемент мови (лексика, або яка-небудь граматична структура) на тлі джазової імпровізації. Jazz chant'и, сказані в певному темпі і з певним ритмом, щось середнє між піснею і віршем, нагадують речівки, стройові пісні. Англійські пісні та jazz chant'и є дуже цінним інструментом для вивчення англійської мови і повинні обов'язково входити до

складу навчальних матеріалів із таких причин: це цікаво, вони допомагають підвищити мотивацію та інтерес дітей до предмета, допомагають розвинути комунікативні навички учнів, являють собою невеликі, пов'язані змістом, завершені тексти. Смісловий зв'язок досліджуваного матеріалу дуже важливий, оскільки логічно зв'язана інформація запам'ятовується більш легко.

Пісні та jazz chant'и мають властивість мимовільного прокручування в голові. Для вивчення мови це дуже корисно, оскільки нові слова і вирази повторюються самі собою, що дозволяє твердо запам'ятовувати їх без особливих зусиль. Привабливість чантів полягає і в тому, що вони містять живу мову. Кожен чант дозволяє оволодіти певною граматичною структурою швидко та із задоволенням. Чанти можна використовувати для відпрацювання фонетики, інтонації, лексики та граматики, але найголовніше – вони дозволяють учневі використовувати їх в різних мовленнєвих ситуаціях без страху зробити помилку в мовленні. Різноманітність тем, лексики, граматичних структур, на базі яких написані чанти, дозволяє використовувати їх на різних етапах навчання мови в різних вікових групах. Старшокласникам можна запропонувати самим написати чант для закріплення певного матеріалу.

Більшість знайомих нам jazz chant'ів написані талановитим американським педагогом-ентузіастом, композитором, поетом і джазовою співачкою в одній особі – Кароліною Грехем. Всі jazz chant'и дуже веселі і позитивні, дотепні, завзяті. Працювати з ними просто і надзвичайно приємно. Але всі jazz chant'и відпрацьовують фонетику та граматичні структури, і практично немає тематичних лексичних римовок, які допомагали б учням вивчити лексичний матеріал за певною тематикою. Робота з jazz chant'ами проходить у дуже швидкому темпі, до неї залучаються всі учні, навіть ті, які зазвичай не активні на уроках. Завдяки використанню джазових римовок на уроках англійської мови створюються умови для формування комунікативних навичок учнів, що підвищує їхню мотивацію до вивчення іноземної мови.

Використання автентичних текстів для читання та аудіювання сприяє набуттю учнями необхідних навичок для спілкування з носіями іноземної мови, автентичні фільми поглиблюють лінгвокраїнознавчі знання і дають змогу конструктивно спілкуватися, що в майбутньому сприятиме продуктивному вирішенню проблем, що можуть виникнути, і досягти успіху в міжкультурному спілкуванні.

На основі власного досвіду використання методики аудіювання із залученням автентичних матеріалів зазначимо, що завдяки цій методиці вчителі вдосконалюють професіоналізм шляхом формування таких професійних компетентностей, як: здатність виявляти креативність під час підбирання автентичних матеріалів; уміння співставляти зміст автентичних матеріалів з віковими особливостями учнів та їх мовним досвідом у рідній та іноземній мовах; схильність до емоційного сприйняття й передачі ситуації, персонажів і обставин, про які йдеться в процесі навчання школярів.

Одним із ефективних засобів навчання іноземним мовам є й *методика «Інтерактивна книга»*. Інтерактивна книга – це книга або папка, в якій систематизовані знання учня з теми або предмету. Інтерактивна книга допомагає швидко і ефективно засвоїти нову інформацію, закріпити вивчене в графіко-візуальній та пізнавально-ігровій формі, має чітку структуру та яскраве оформлення. Здебільшого, інтерактивна книга використовується у трьох напрямках: у початковій школі на уроках англійської мови – її елементи; у середній школі, починаючи з 5 класу, в рамках білінгвального навчання під час вивчення природознавства та біології англійською мовою – постійно, як один з основних навчальних інструментів у межах проектної освітньої роботи.

Як показує досвід, використання інтерактивної книги допомагає учням: краще засвоювати нову інформацію; опановувати вивчений матеріал у цікавій формі; самостійно узагальнювати знання з теми; краще усвідомлювати зв'язок між предметами; логічно структурувати матеріал; персоналізувати навчання. А також навчає учнів організовувати та синтезувати свої думки, містить кілька

стилів навчання одночасно, з її допомогою будуються та зміцнюються взаємодії учня-вчителя-батьків, вона допомагає учням бути організованими.

Таким чином, використання Інтерактивної книги формує в учителя його професійні компетентності, а саме: здатність відслідковувати зростання учня протягом деякого часу, створювати ресурс для використання та розширення знань кожного учня; вміння систематизувати знання учня з теми або предмету; знання про рефлексію та способи її формування в школярів на прикладі інтерактивної книги.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок.

Отже, нами розкрито потенційні можливості вчителів іноземних мов завдяки засобам методичної роботи, до яких віднесено альтернативні методики навчання школярів як можливість вибору більш ефективних способів передачі й сприйняття навчальної інформації іноземними мовами. Зазначено, що завдяки методикам навчання «За станціями», проведення аудіювання із залученням автентичних матеріалів, «Інтерактивна книга» підвищується інтерес школярів до вивчення й спілкування іноземними мовами, розширюються професійні компетентності вчителів іноземних мов. З'ясовано, що в процесі професійної самореалізації вчителів розвиваються їхні компетентності, які можна вважати результатом успішної педагогічної діяльності.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямі є розробка науково-методичних рекомендацій щодо використання учителями іноземних мов альтернативних методик для навчання школярів з урахуванням їхніх вікових особливостей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Талалай Ю. О. Модернізація навчання іноземних мов у старшій школі країн Центральної Європи в умовах мультилінгвізму : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Дрогобич, 2017. 237 с.
2. Яблоков С. В. Формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами інноваційних технологій : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Вінниця, 2016. 298 с. С. 52 – 65.

3. Asher, J. (1969). The Total Physical Response Approach to Second Language Learning. *The Modern Language Journal*, 53(1), 3–17
4. Harmer, J. (2001). *The Practice of English Language Teaching*. 3rd Edition. Essex: Pearson Education Ltd., 79-80.
5. Krause, C. A. (1916). *The Direct Method in Modern Languages*. New York, USA.
6. Lozanov, Georgi. (2006). Suggestopaedia - Desuggestive Teaching Communicative Method on the Level of the Hidden Reserves of the Human Mind, 4(30)
7. Marty, F. (1998). Reflections on the Use of Computers in Second Language Acquisition. *System* , 9(2), 85-98
8. Mitchell, Rosamond. (1988). *Communicative Language Teaching in Practice*. Great Britain: Centre for Information on Language Teaching and Research, 23–24, 64–68.
9. Richards, J. C. and Rodgers, T. S.(2001). *Approaches and Methods in Language Teaching* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
10. Rippa, S. Alexander. (1971). *Education in a Free Society*, 2nd. Edition. New York: David McKay Company.